

POSTANOWIENIE

4 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

na posiedzeniu niejawnym 4 grudnia 2023 r. w Warszawie
w sprawie ze skargi G.K.
o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku
Sądu Okręgowego w Koninie
z 4 lutego 2021 r., I 1 Ca 556/20,
wydanego w sprawie z powództwa G.K.
przeciwko R.T.
o ustalenie,

- 1) odrzuca skargę,**
- 2) odstępuje od obciążenia powódki kosztami wywołanymi
wniesieniem skargi,**
- 3) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego
w Koninie adwokat B.K. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł
powiększoną o podatek od towarów i usług tytułem kosztów
nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce G.K. z urzędu
w postępowaniu o stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego wyroku.**

(M.M.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 4 lutego 2021 r. Sąd Okręgowy w Koninie w sprawie z powództwa G.K. przeciwko R.T. o ustalenie na skutek apelacji powódki od wyroku

Sądu Rejonowego w Turku z 17 czerwca 2020 r., oddalił apelację, odstąpił od obciążenia powódki kosztami zastępstwa procesowego pozwanego w postępowaniu apelacyjnym oraz przyznał ze Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Koninie na rzecz adwokata H.K. kwotę 2.214 zł brutto tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Koninie z 4 lutego 2021 r. wniosła powódka, wnosząc o stwierdzenie niezgodności zaskarżonego wyroku z art. 189 k.p.c. w zw. z art. 82 k.c., opierając skargę na podstawie naruszenia prawa materialnego - art. 189 k.c. na skutek jego błędnej wykładni i art. 82 k.c. na skutek jego niezastosowania.

W odpowiedzi na skargę pozwany wniósł o jej odrzucenie, względnie o odmowę jej przyjęcia do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jako środek procesowy o szczególnym charakterze musi spełniać wszystkie wymagania konstrukcyjne, a uchybienia w zakresie jej niezbędnych elementów nie mogą być usunięte na zasadach przewidzianych dla wymagań formalnych skargi jako pisma procesowego, które wymienia art. 424⁵ § 2 k.p.c. Brak każdego z tych elementów stanowi wystarczającą i samodzielną podstawę odrzucenia skargi jako niedopuszczalnej (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 lutego 2007 r., V CNP 8/07, postanowienie Sądu Najwyższego z 21 czerwca 2023 r., I CNP 184/22).

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia powinna zawierać m.in. przytoczenie jej podstaw wraz z uzasadnieniem (art. 424⁵ § 1 pkt 2) oraz wskazanie przepisu prawa, z którym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne (art. 424⁵ § 1 pkt 3). Wymagania te są niezależne od siebie i służą realizacji różnych celów. Element konstrukcyjny skargi z art. 424⁵ § 1 pkt 2 jest formalnym odpowiednikiem regulacji, zgodnie z którą skargę można oprzeć na podstawie naruszenia prawa materialnego lub procesowego (art. 424⁴ k.p.c.), natomiast wymaganie z art. 424⁵ § 1 pkt 3 dotyczy konkretnego przepisu, z którym

zaskarżane naruszenie jest niezgodne (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 grudnia 2015 r., II CNP 41/15).

Wykazanie w skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, że wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe polega na ujawnieniu i przedstawieniu tej okoliczności w sposób wyczerpujący i niebudzący wątpliwości oraz na dowiedzeniu jej istnienia i przekonującym uzasadnieniu (postanowienie SN z 27 stycznia 2006 r., III CNP 23/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 140). Omawiana przesłanka wymaga zarówno wykazania, że w momencie wniesienia skargi wzruszenie orzeczenia nie jest możliwe, a także, iż nie było to możliwe wcześniej (zob. postanowienia SN: z 23 marca 2018 r., II CNP 58/17; z 7 listopada 2008 r., I CNP 79/08; z 18 lipca 2007 r., II CNP 100/07; z 28 lutego 2006 r., I CNP 12/06; z 28 października 2005 r., V CNP 24/05; z 7 października 2005 r., V CNP 12/05). Skarżący powinien wykazać, że w ogóle nie mógł z jakichkolwiek środków prawnych skorzystać bez jego winy, bo były formalnie niedopuszczalne (zob. postanowienia SN z 7 listopada 2014 r., IV CNP 27/14; z 20 grudnia 2011 r., III CNP 33/11, OSNC Zbiór Dodatkowy B/2013, poz. 26; z 29 października 2007 r., II BP 50/07). Nie chodzi tylko o skargę kasacyjną, ale także o skargę o wznowienie postępowania oraz o inne środki prawne pozwalające na zmianę lub uchylenie orzeczenia, ewentualnie służące pozbawieniu lub ograniczeniu wykonalności (zob. postanowienie SN z 24 lipca 2008 r., I CNP 50/08).

W niniejszej sprawie skarga kasacyjna była dopuszczalna. Sąd Okręgowy odrzucił ją jednak jako nieopłaconą na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c., zaś Sąd Najwyższy postanowieniem z 26 kwietnia 2022 r., III CZ 134/22, oddalił zażalenie powódki na to postanowienie. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia alternatywnym czy też „równoległym” wobec skargi kasacyjnej. Wskazuje na to już art. 4241 § 1 k.p.c., który stanowi, iż skarga przysługuje wówczas, gdy „zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze innych środków prawnych przysługujących stronie na podstawie kodeksu nie było i nie jest możliwe”. Skoro zaskarżenie skargą kasacyjną prawomocnego orzeczenia było możliwe, lecz nie zostało skutecznie dokonane, to nie jest spełniona przesłanka dopuszczalności wniesienia skargi na

podstawie art. 4241 i nast. k.p.c.

Ponadto obowiązek wskazania przepisu prawa, z którym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne, jest samodzielnym, odrębnym od innych, elementem konstrukcyjnym skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, nie może być zatem łączony z innymi elementami konstrukcyjnymi ani przez nie zastępowany. Wskazanie zatem przez skarżącego przepisów prawa, które zostały naruszone przez sąd, w ramach przytoczenia podstawy skargi (art. 424⁵ § 1 pkt 2 k.p.c.), nie spełnia jednocześnie wymogu określonego w art. 424⁵ § 1 pkt 3 k.p.c. (zob. postanowienia SN: z 20 lipca 2005 r., IV CNP 1/05, z 27 stycznia 2006 r., III CNP 23/05, z 20 maja 2007 r., III CNP 69/07, z 29 sierpnia 2007 r., IV CNP 115/07 i z 15 października 2014 r., III CNP 19/15).

Z tych względów skarga podlegała odrzuceniu na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c. O kosztach postępowania orzeczono zgodnie z art. 102 k.p.c. z uwagi na sytuację majątkową i rodzinną skarżącej, zaś o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu skargowym orzeczono na podstawie art. 29 ust. 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r. poz. 1184 z późn. zm.) oraz art. 64 ust. 1 i 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19, OTK ZU 2020/A, poz. 13; z 13 czerwca 2023 r., SK 83/19, OTK ZU 2023/A, poz. 54). Wskazać należy, że Sąd Najwyższy kierując się wykładnią prokonstytucyjną nie jest związany stawkami określonymi w rozporządzeniu jako akcie wykonawczym, którym to aktem sąd zgodnie z Konstytucją RP nie jest związany (art. 178 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej) wobec wzruszenia domniemania konstytucyjności przepisów takiego aktu wykonawczego przez Trybunał Konstytucyjny. Sąd Najwyższy odrzuca także antykonstytucyjny kierunek orzeczniczy, zgodnie z którym organ władzy publicznej, w tym sąd, miałby być uprawniony do dokonywania samodzielnej oceny prawidłowości wydanego przez Trybunał Konstytucyjny orzeczenia w sytuacji, gdy w składzie orzekającym zasiada osoba, która została wybrana na urząd sędziego Trybunału zgodnie z art. 194 Konstytucji RP oraz właściwymi przepisami ustawowymi oraz objęła skutecznie urząd sędziego TK. W takich okolicznościach podważanie skuteczności objęcia urzędu sędziego lub skuteczności wydanego

przez Trybunał Konstytucyjny orzeczenia stanowiłoby jaskrawe naruszenie art. 7 Konstytucji RP (zasada legalizmu). Żaden bowiem przepis rangi konstytucyjnej nie przyznaje żadnemu organowi władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej kompetencji w zakresie rozstrzygania o prawidłowości obsady Trybunału Konstytucyjnego. Tylko w takim wypadku możliwe byłoby dokonanie tego rodzaju ocen, bowiem kompetencje organów władzy publicznej nie mogą być im przypisywane bez wyraźnej podstawy normatywnej odpowiedniej rangi (w tym przypadku konstytucyjnej) ani domniemywane. Oznacza to, iż kwestionowanie skuteczności orzeczeń TK w takich okolicznościach, choćby z powoływaniem się na rozstrzygnięcia międzynarodowych trybunałów, które nie są źródłami prawa powszechnie obowiązującego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pozostaje rażącym naruszeniem zarówno art. 7, jak i art. 190 ust. 1 Konstytucji RP (zob. w szczególności postanowienia Sądu Najwyższego: z 18 grudnia 2019 r., V CSK 347/19; z 6 października 2022 r., III CZP 88/22; z 5 kwietnia 2023 r., III CZ 333/22), co skutkuje narażeniem się funkcjonariusza publicznego na odpowiedzialność na podstawie odpowiednich norm ustawowych, zaś akt stosowania prawa wprost sprzeczny z rozstrzygnięciem Trybunału Konstytucyjnego ma charakter pozorny i nie korzysta z przymiotu prawomocności (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 lipca 2023 r., III CB 15/23). Oznacza to, że w takim przypadku orzeczenie jako akt stosowania prawa nie wywołuje skutków prawnych mu przypisywanych (w zderzeniu ze skutkiem w postaci mocy powszechnie obowiązującej orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, który to skutek nie ma jedynie mocy deklaratywnej, lecz powinien być oceniany w kategoriach normatywnego oddziaływania orzeczenia jako aktu w polskim porządku prawnym równego mocą aktom normatywnym), zaś sędzia ostentacyjnie i jawnie łamiący powyższe zasady konstytucyjne sprzeniewierza się złożonemu ślubowaniu (art. 34 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym; zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 5 kwietnia 2023 r., I CSK 4868/22).

(Ł.W.)

[ms]

